

N:o 20.

Ank. till Riksd. kansli den 7 februari 1908 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Jönköpings stad af den till förra landshöfdingbostället 3 mantal Rydhof n:o 1 i Jönköpings län hörande vattenrätt i Munksjön.

(I. A.)

I en till Riksdagen afåten, till statsutskottet för förberedande behandling remitterad proposition (n:o 9) af den 6 december 1907 har Kungl. Maj:t, under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att

dels besluta,

att till Jönköpings stad måtte upplåtas hela den till förra landshöfdingbostället 3 mantal Rydhof n:o 1 i Ljungarums socken af Jönköpings län hörande rätt till vatten i Munksjön att vid blifvande ägostyckning tilläggas den genom kungl. bref den 6 maj 1898 till staden redan upplåtna delen af egendomen;

att staden härför skulle till staten erlägga ett lösenbelopp motsvarande värdet af $\frac{71}{12}$ af nämnda vattenrätt, hvilket beloppes storlek skulle på stadens bekostnad bestämmas i den ordning, som i kungl. förordningen den 17 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof vore föreskrifven;

att ifrågavarande vattenrätt måtte af staden tillträdas så snart löseskillingen blifvit på förenämnda sätt bestämd; samt

att löseskillingen skulle af staden erläggas vid tillträdet och till landtränteriet inlevereras;

dels ock medgifva, att de medel, som på angifvet sätt inflöte, måtte, på samma sätt som köpeskillingarna för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsodling tjänlig mark.

Till ofvanberörda statsrådsprotokoll har departementschefen i detta ärende anfört följande:

»Genom nådigt bref den 6 maj 1898 har Kungl. Maj:t medgifvit, att ett å en år 1896 af förste landtmätaren J. A. M. Lindeblad öfver alla ägorna till förra landshöfdingbostället 3 mantal Rydhof n:o 1 i Ljungarums socken af Jönköpings län upprättad karta med ägofigurerna n:ris 75—141 betecknad område om 49 hektar 96,5 ar finge försäljas till Jönköpings stad mot köpeskilling, som skulle på stadens bekostnad bestämmas i den ordning, som i kungl. förordningen den 14 april 1866 vore föreskrifven i fråga om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, samt under villkor i öfrigt, bland annat, att området finge af staden tillträdas den 14 mars 1907 eller dessförinnan, därest öfverenskommelse därom mellan staden och vederbörande nyttjanderättsinnehafvare träffades, att köpeskillingen skulle erläggas vid tillträdet och af staden till landtränteriet i länet inbetalas, samt att området på stadens bekostnad skulle genom ägostyckning i enlighet med lagen angående hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 åsättas andel af egendomen Rydhofs mantal.

Uti en till Kungl. Maj:t ställd af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län öfverlämnad ansökning har nu drätselkammaren i Jönköping i enlighet med af stadsfullmäktige vid sammanträde den 3 december 1906 lämnadt uppdrag i underdånighet anhållit om tillstånd för staden Jönköping att på för staden förmånligaste villkor förvärfva den andel af kronodomänen Rydhofs vattenrätt i Munksjön, som icke medföljde stadens köp af ifrågavarande område.

Såsom skäl för denna stadens anhållan har drätselkammaren anfört följande:

Efter ägostyckningen och mantalsättningen blefve staden genom köpeskillingens erläggande ägare till den nya hemmansdelens andel efter mantal i hemmanet Rydhofs vattenrätt i, bland annat, Munksjön; men kronan hade uppenbarligen icke genom sagda försäljning af jord afhändt sig den på dess återstående mantal i Rydhof belöpande andel i vattenrätten i denna sjö, hvilket icke kunde anses hafva skett blott därigenom, att kronan afhändt sig all egendomens till Munksjön gränsande jord.

Af ett ansökningen bifogadt bevis af landtmätare inhämtades, att i ofvannämnda till staden upplåtna jordareal inginge, förutom det egentliga torpet Holmen, den till torpet brukade delen af den s. k. Kalnamaden, som jämväl angränsade Munksjön, och att den andel i Rydhofs vattenrätt i Munksjön, som enligt en 1895 och 1896 skedd uppskattning borde åtfölja sagda jordareal, utgjorde $\frac{1}{72}$ af hela egendomens vattenrätt i Munksjön.

Under förutsättning att den uppskattning af jordvärdet å Rydhof, som sålunda redan ägt rum, komme att följas och läggas till grund vid den ägostyckning, som enligt det sagda skulle äga rum vid utbrytning af stadens mantal för Holmen med Kalnamaden, blefve staden genom sagda köp ägare till endast $\frac{1}{72}$ af Rydhofs vattenrätt i Munksjön, men kronan skulle fortfarande äga återstående $\frac{71}{72}$ däraf.

Enligt drätselkammarens åsikt hade de vederbörande å kronans och stadens vägnar, som på sin tid behandlade frågan om berörda inköp af jord, icke spillt en tanke därpå, att icke staden genom köpet af all Rydhofs jord vid Munksjön skulle blifva ägare till all kronans vattenrätt i Munksjön. Det kunde till och med alldeles säkert antagas, att det å ömse sidor ansetts, att Rydhofs hela vattenrätt i Munksjön skulle medfölja köpet, eftersom kronan utestängt sig från Munksjön och afstått nämnda jord därintill, just för att staden skulle genom köpet blifva i tillfälle att framdeles disponera området såsom hamnområde, därtill vattenrätten med nödvändighet ju borde följa.

Staden hade numera inköpt den hemmanet Strömsberg i nämnda socken tillhörande vatten- och strandrätt i Munksjön, hvarför staden efter ordnandet af vattenrättsförhållandena utanför Holmen och Kalnamaden ägde rättslig befogenhet att, närhelst så kunde anses lämpligt, utsträcka sitt inre hamnområde rundt hela Munksjön.

Af hvilken betydelse denna fråga vore för staden, insåges väl af enhvar, liksom att köpet af Holmen hade något värde för staden först då därmed följde fri dispositionsrätt af vattnet i Munksjön vid Holmens strand, utan hvilken rättighet jorden, som i och för sig vore till större delen mycket dålig, icke skulle kunna betalas med det pris, som den särskilda nämnden åsatt densamma, eller 15,000 kronor.

Vid jämförelse mellan förut angifna arealsiffror och en i landtmätarens berörda bevis angifven uppskattningssiffror för stadens lott, 2,11 hektar, måste man komma till den uppfattning, att nämnden vid bestämmandet af priset ledts af den åsikt, att staden efter köp af Holmen skulle äga att fritt disponera vattnet därutanför.

Med fäst afseende jämväl härå syntes det drätselkammaren, som om det i själfva verket varit stats- och stadsmyndigheternas mening, att Rydhofs hela vattenrätt i Munksjön skulle medfölja köpet af Holmen, fastän sådant icke uttryckligen utsagts.

Den på kronans återstående mantal af Rydhof belöpande andel i vattenrätten i Munksjön vore och komme att blifva utan betydelse för kronan.

Fisket i Munksjön vore nämligen alldeles värdelöst, och öfriga rättigheter i vattnet kunde kronan icke med fördel tillgodogöra sig, enär tillträde till vattnet från land saknades.

Då kronan således icke hade den ringaste användning för sin vattenrättsandel i Munksjön, hemställde drätselkammaren, huruvida den möjligheten vore utesluten, att kronan skulle utan vederlag till staden öfverlåta samma andel i sammanhang med uppgörelse af nämnda köp, men att, om detta ej kunde medgifvas, värdet på vattenrätten finge på stadens bekostnad bestämmas genom uppskattning af särskild nämnd.

Domänintendenten har i anledning af ifrågavarande framställning anført, att, då kronan, efter det Jönköpings stad förvärfvat äganderätt till det under kronodomänen Rydhof lydande torpet Holmen, icke ägde strand vid Munksjön, vore dess rätt till vatten i sjön af mindre betydelse, helst lönande fiske där ej funnes. Däremot måste denna vattenrätt vara af stor betydelse för staden Jönköping. På grund af dessa förhållanden och då det äfven kunde vara af allmänt intresse att förbättringar i Jönköping vidtoges för sjöfarten m. m., syntes goda skäl föreligga för bifall till ansökningen i hvad den rörde förvärfvet af vattenrätten.

Då staden emellertid fått förvärfva ifrågavarande område efter ett åsatt värde af närmast 300 kronor per hektar, hvilket ej kunde sägas vara högt, äfven om jorden ej skulle vara af så bördig beskaffenhet, då området angränsade staden, torde den omständigheten, att köpeskillingen för jorden vore bestämd till 15,000 kronor, ej utgöra stöd för den uppfattningen, att vid förrättningen för köpeskillingens bestämmande vederbörandes mening skulle varit, att Rydhofs hela vattenrätt i Munksjön skulle medfölja köpet och ej heller att kronan nu utan ersättning borde afstå till staden sin rätt till vatten i denna sjö.

Kronofogden har ansett förvärfvet af berörda vattenrättsandel vara af stor betydelse för Jönköpings stad, hvarför öfverlåtandet af sagda andel borde medgifvas, men staden hade icke enligt hans mening förebragt sådana skäl, att upplåtelsen borde ske utan ersättning.

Såväl vederbörande arrendator som ock Kungl. Maj:ts befallningshafvande hafva tillkännagifvit, att uti det rörande egendomens utarrendering under ett år från den 14 mars 1907 upprättade kontrakt ifrågavarande vattenrätt i Munksjön undantagits från arrendet, och har Kungl. Maj:ts befallningshafvande hemställt, att egendomens vattenrätt i Munksjön måtte till staden upplätas mot ersättning, som borde bestämmas i den ordning, kungl. förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof stadgade, i hvilken hemställan domänstyrelsen instämt.

På grund af föreskrift i nådigt bref den 29 januari 1895 har ett område om 45,6 hektar af egendomen afträds till disposition af arméförvaltningen för att användas till exercisfält för det i Jönköping förlagda artilleriregementet. Enligt Kungl. Maj:ts befallningshafvandes utslag den 16 juni 1896 har det frångående området åsatts $\frac{3}{4}$ mantal och egendomens återstående del $2\frac{1}{4}$ mantal.

Med bifall till den 22 sistlidne mars till Riksdagen aflåten proposition har Riksdagen medgifvit, att, under förutsättning att staden Jönköping blefve bestämd såsom förläggningssort för Jönköpings regemente, förra landshöfdingbostället $2\frac{1}{4}$ mantal Rydhof n:o 1 jämte lägenheten Uppsalahalsen i Jönköpings län, med undantag af torpet Holmen och vattenrätten i Munksjön, i den mån denna rätt kunde i anledning af Jönköpings stads förevarande ansökning varda till staden uppläten, finge den 14 mars 1908 öfverlämnas till landtförsvaret för att begagnas till öfningsfält m. m. för nämnda regemente och Smålands artilleriregemente.

Enligt hvad jag från vederbörligt håll erfarit har den i förenämnda nådiga bref af den 6 maj 1898 föreskrifna ägostyckningsförrättning ännu icke ägt rum eller ens ansökan därom gjorts. Ej heller är det, har det meddelats mig, vederbörandes afsikt att påfordra förrättningen, förrän slutligt beslut meddelats i nu förevarande ärende.

Såsom af den förut lämnade redogörelsen för innehållet af nyssnämnda nådiga bref framgår, har till staden allenast upplåtits ett visst, genom angifvande af vissa ägofigurer bestämdt område af egendomens mark. Det torde alltså kunna yppas olika meningar ifråga om öfverhufvudtaget staden därigenom förvärfvat någon del af hemmanets vattenrätt. Emellertid torde det nog förhålla sig så, som i den underdåniga framställningen i förevarande ärende anföres, att man vid förvärfvet af förenämnda område från stadens sida fäst en viss vikt vid och äfven utgått ifrån, att med den förvärfvade marken skulle följa äfven åtminstone någon del af rätten till Munksjöns vatten, samt att

vid de underhandlingar, som då fördes mellan kronan och staden, icke något förekommit, som utvisat, att man från kronans sida utgått från en annan uppfattning i saken. I hvarje fall torde på de af staden anförda skäl förhållandena nu böra så ordnas, att till stadens område kommer att höra hela egendomens vattenrätt i Munksjön.

Hvad därefter angår villkoren, under hvilka ett sådant ordnande skulle ske, synes det mig, i öfverensstämmelse med hvad de i ärendet hörda myndigheterna anført, att staden icke kan undgå att för hvad den nu skulle förvärfva erlägga lösen. Mera tvifvelaktigt torde till följd af det förut anförda vara, för huru stor del af egendomens vattenrätt denna lösen bör beräknas. Emellertid anser jag mig med hänsyn till den oklarhet, som väl i hvarje fall får anses råda i fråga om hvad man år 1898 afsett att upplåta till staden, kunna i förevarande hänseende såsom en medelväg ansluta mig till den af drätselkammaren uttalade uppfattningen, att den del af egendomens vattenrätt, staden nu skulle behöfva förvärfva, skulle utgöra $\frac{11}{12}$ af egendomens hela vattenrätt. Själfva upplåtelsen synes mig vid förut upplysta förhållande, att ägostyckning för afskiljande af den af staden inköpta lotten af hemmanet ej kommer att äga rum förrän förevarande ärende blifvit slutligen pröfvadt, böra ske så, att vid nämnda ägostyckning hela den hemmanet tillhörande vattenrätten kan tilläggas den af staden förvärfvade lotten.»

Utskottet, som icke haft något att erinra mot omförmälda framställning, hemställer,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 7 februari 1908.

På statsutskottets vägnar:

P. PEHRSON.